

KAZP

Úvod – širší vztahy globální problémy, současná společnost

Tomáš DOSTÁL, doc.Ing.Dr.
B602 dostal@fsv.cvut.cz

Katedra hydromeliorací a
krajinného inženýrství
Fakulta stavební
ČVUT v Praze

Co je znečištění... ?????? – v zásadě jednoznačné..., ale...

Odpadky (pevný odpad).... **ano**

Odpadní voda..... **ano** ale horká voda z chladících procesů???

Kouř (emise)..... **ano** ale pára z chladících procesů???

světlo.... **ne**..... Ale odražené záření z veřejného osvětlení???

Hluk nákladního automobilu..... **ano** ale hlasitá hudba ???

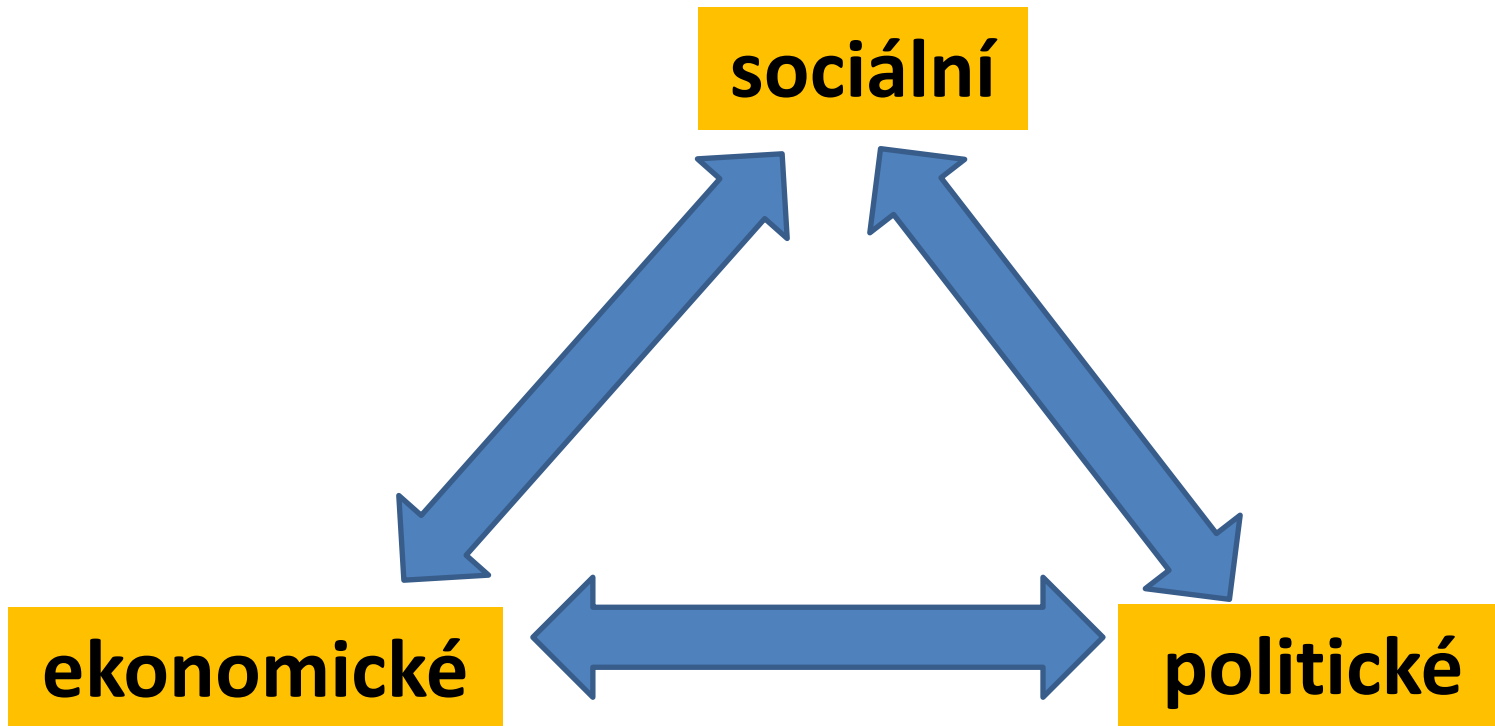
I prostá definice termínu „znečištění“ může být komplikovaná a individuální...

Současný svět – velmi komplexní, komplikovaný, velmi propojený

Inženýrství životního prostředí (ekologie ???) – pouhá diskuze o životním prostředí jako takovém (environment) – příliš úzké....

Je třeba uvažovat v souvislostech – reálnost, proveditelnost..... Pokud není zasazeno do reality, jsou to jen přání a pohádky

Základní vztahy

Životní prostředí

Musí být zasazeno do struktury....

„západní typ“ společnosti – postaven na:

- **demokracii**
- **tržní ekonomice**

Společnost preferuje „úspěch“
(masivní podpora médií)

Co je „úspěch“ v obecném povědomí ???

- **vysoký příjem**
- **intenzivní aktivity**
- **vysoká spotřeba**

***Životní prostředí je mimo
hodnocená měřítko***

Ochrana a zlepšování životního prostředí – obvykle formou **restrikcí**

- ve spotřebě (zakázané výrobky, daně, poplatky,...)
- v chování (omezení používání výrobků, materiálů, omezení vstupů, ...)
- v příjmech (vyšší daně, zvláštní příplatky, produkce se prodražuje (Evropa x Čína))

U veřejnosti – nepopulární

**V demokratické společnosti – velmi nepopulární
a pro vládu „riskantní“ opatření**

globálně...

Svět byl tradičně rozdělen na:

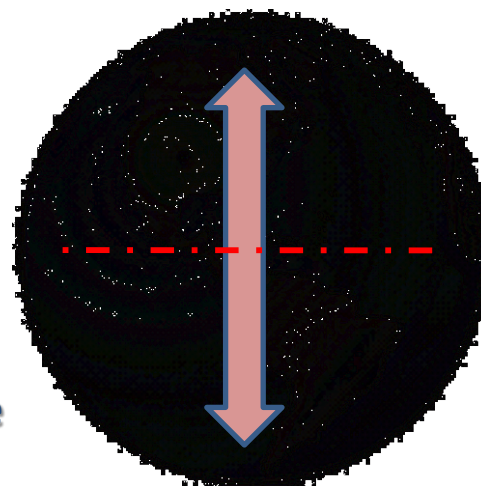
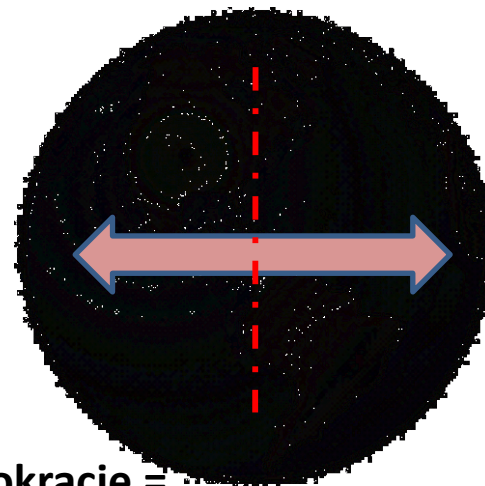
Východ x Západ

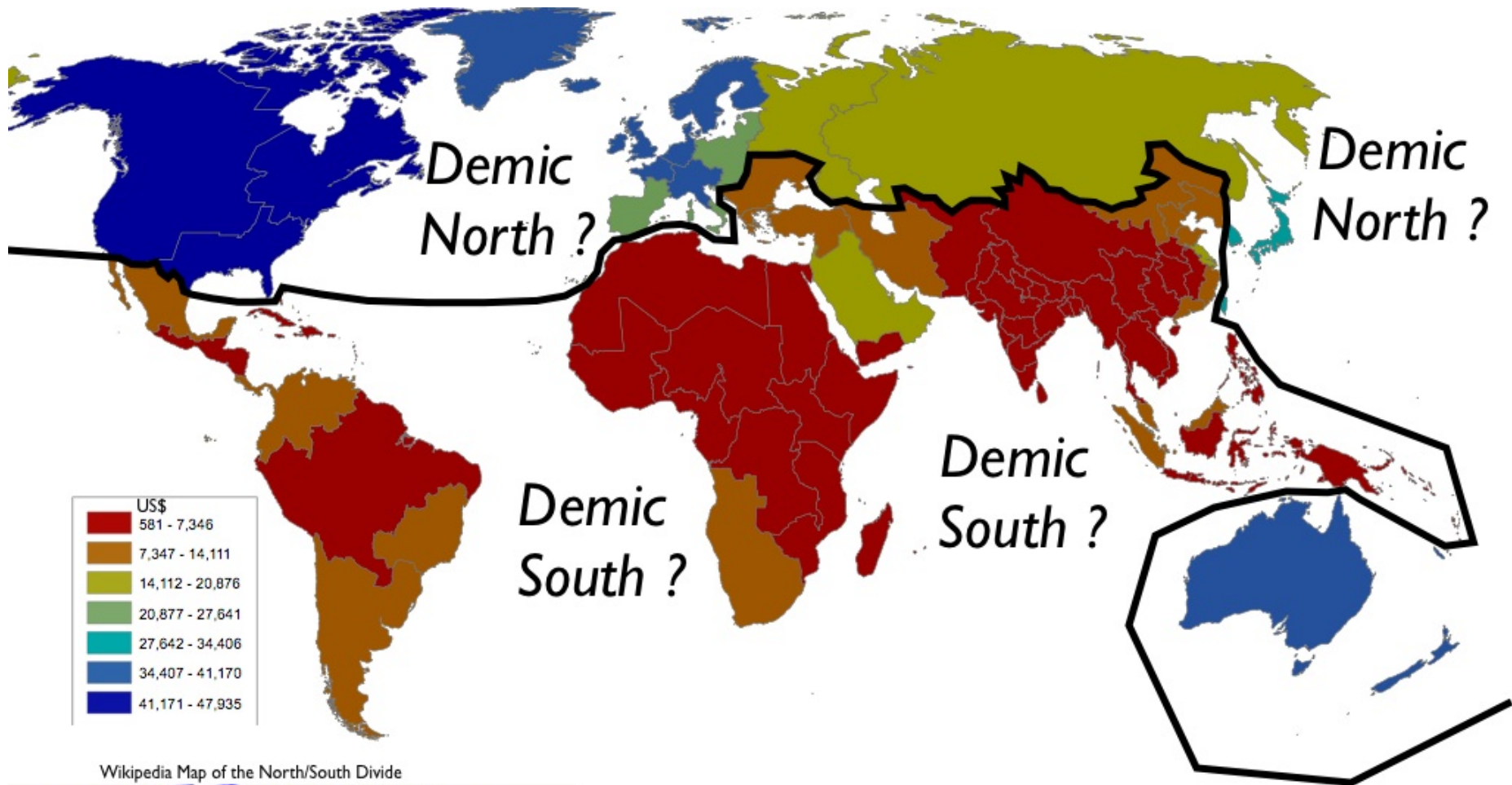
Komunistická diktatura x Tržní ekonomika, Demokracie =
Politická separace

Ale skutečné rozdělení je:

Jih x Sever

Chudý x Bohatý = **Ekonomická separace**

Wikipedia Map of the North/South Divide

Per Capita GDP in PPP, US\$, 2009
Data Arrayed in 7 Equal Intervals

<http://www.geocurrents.info/economic-geography/a-global-northsouth-division-in-the-demic-framework>

sever

jih

25 %	populace	75 %
80 %	vlastnictví HDP (hrubý domácí produkt)	20 %
80 %	spotřeba zdrojů	20 %
10 – 20	průměrná hodinová mzda (USD)	0,16 – 0,8

- 500 globálních společností produkuje 25 % HDP, ale zaměstnává jen 0,05 % z celkové populace
- průměrný příjem (sever : jih) 1950: 5 : 1 2005: 7 : 1
- 15 % celkové populace žije s méně než 1 USD/den
- dalších 20 % z celkové populace žije s méně než 2 USD/den

Bohatý **sever** žije částečně na účet **jihu**....

SEVER pomáhá **JIHU** – ale na základě **stejných mechanismů** které fungují na severu →
různý historický, sociální, kulturní, náboženské podmínky a vývoj ...

Růst HDP – základní kritérium úspěchu.... Ale v odlišných podmínkách nefunguje

Veřejný názor: „musíme být nejdříve dost bohatí, abychom pak mohli chránit
životní prostředí“ ... zavádějící idea – „čím bohatší společnost, tím lepší
životní prostředí...“

Společnost je ovlivňována sdělovacími prostředky (médiá) – méně přemýšlí

(propagace - reklama,)

Plně spoléhá na služby Přesun odpovědnosti.....

**Lidé ztrácí pocit odpovědnosti – odpovědní jsou politici, radnice, společnosti,
...**

**Civilizace absolutně důvěřuje svým znalostem a schopnostem, bezpečnosti,
technologím....**

Menší důraz a respektování přírodních zákonů....

**Princip předběžné opatrnosti..... (freony, introdukované organismy,
karcinogenní materiály, nyní GMO, ...)**

Lidé jsou více závislí na technologiích.... (vzdělání – měli by znát funkci a principy!!!)

Ale většina vážných katastrof nebyla způsobena selháním techniky, ale lidského faktoru – těžko předvídatelné...

- Černobyl a další jaderné „nehody“
- zatopení Pražského metra 2002
- Hurikán Katrina a New Orleans (zhroucení hrází)
-

**Lidé by měli více respektovat přírodu, prostředí, procesy –
více pokory**

Informační exploze....

Ale informace nejsou prezentovány objektivně... většinou je „zájem“ – informace jsou vybírány, tříděny... a společnost je jen akceptuje, konzumuje...

VŠ vzdělaní lidé by měli nejen akceptovat, ale vyhledávat a zpracovávat, než si vytvoří vlastní názor....

Týká se i základních problémů životního prostředí – změny klimatu, globalizace, spotřeba, ...

Velmi silný „model ideálu“

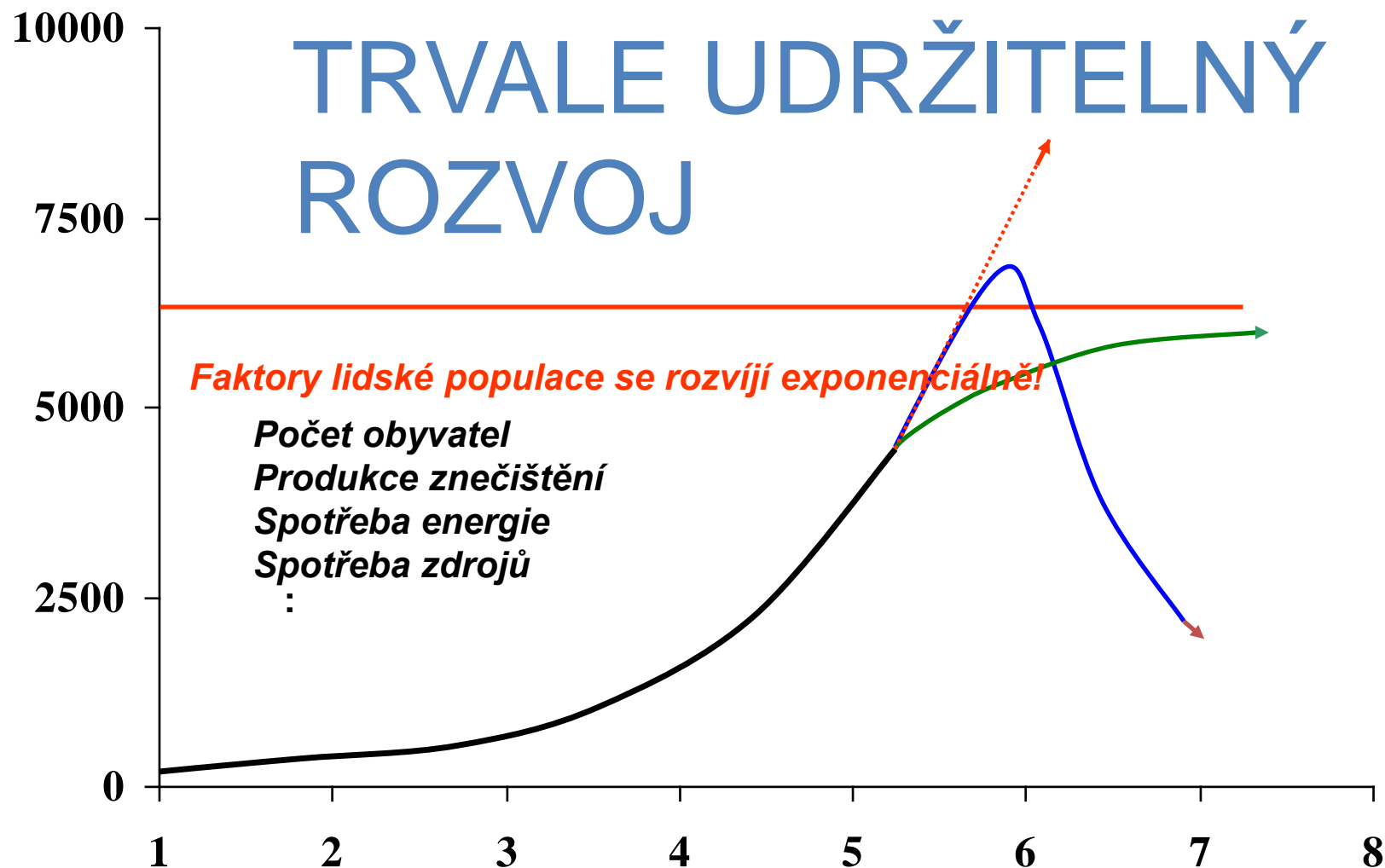
- *krásná, zdravá a mladá žena/muž, mimořádně aktivní, s mimořádně vysokou spotřebou....;*
- *čisté životní prostředí, příroda... prakticky nedosažitelné pozadí pro propagaci a zdůraznění spotřeby....)*

Proto – základní předpoklady pro životnímu prostředí přátelského přístupu a inženýrství životního prostředí:

- vzdělání
- zpracování informací, pochopení vztahů a následků
- pocit odpovědnosti
- respektování „limitů techniky“ – pokora
- naše znalosti jsou vždy jen „současná úroveň poznání“ – ne absolutní pravda...
- vlastní názor – méně pod vlivem médií
- „environmentální“ – znamená přijatelné z pohledu ekonomických, sociálních a politických vztahů – jinak nemůže být aplikováno v praxi...

Každý systém se v dobrých podmínkách prudce rozvíjí.

V určitém okamžiku narazí na **limit** (potrava, znečištění, prostor, kyslík, energie, ...)

Následuje buď **zpomalení růstu a stagnace**, nebo **katastrofa**

Spotřeba a hospodářský růst jsou v jednotlivých zemích velmi odlišné...

Čína **USA**

Rozloha [km ²]	9 598 029	9 629 047
Obyvatel [mil osob]	1 289	292
Osídlení [osob na km ²]	134	30
Emise CO ₂ na os. [t]	2,5	19,8
Spotřeba E na os. [ropný eq]	880	7 960
Spotřeba masa na osobu [kg]	47	122
Spotřeba papíru na osobu [kg]	33	331
Osob na místnost	1,1	0,5
TV na 1000 osob	292	844
Aut na 1000 osob	129	774

Zdroj: National Geographic

Rozvoj Číny → hosp. růst 8% (světově 15% emisí skl. plynů)

Stejně aut na osobu jako v USA? = 600 mil aut (více než dnes na světě)

Spotřeba E (75% z uhlí) = emisí... roste ☹

Základní mezníky TUR

60. léta – Římský klub

...prognostika v ŽP, technici!

1969 – Valné shromáždění OSN

...zbrojení, populační exploze, ŽP

1972 – Meze růstu (Meadowsovi)

...exp. charakter růstu = 14÷15 let zdvojnásobení, zdroje omezené!

1987 – zpráva: Naše společná budoucnost (*Brundtlandová*)

...ochrana prostředí a zdrojů, pojem TUR

1992 – Konference o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiru ... **Agenda 21, 27 zásad TUR**

1997, 2002 – „Rio+5, Rio+10“ zasedání OSN k ŽP.

Co je to TUR?

...vaše definice?

→ podle zprávy **Naše společná budoucnost**

TUR je takový rozvoj, při němž bude současná generace uspokojovat své potřeby tak, aby neomezila možnosti příštích generací uspokojovat potřeby jejich.

→ podle zákona **ČR o životním prostředí**

TUR je takový rozvoj společnosti, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a při tom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystému.

Pohled na TUR se velmi liší – záleží na faktorech:

➤ historických

...koloniální/kolonizační pohled

➤ kulturních a náboženských

...filozofie hmotného světa

➤ bohatství země a životní úroveň

...hospodářská orientace země (zemědělství x těžba ropy)

TUR je **postmateriální** hodnota → v chudé části světa těžko vysvětlit!!

Otázka současné uprchlické krize....

...příčiny ???

...způsoby řešení ????

uzavření hranic

deportace

...fair trade ??? – umožnění důstojného života doma – jak udržet životní úroveň ???

....možné zneužití, dezinformace, manipulace....???

Zátěž prostředí

Vlivy lze charakterizovat podle různých hledisek:

- předmět ohrožení *(složky ŽP)*
- rozsah *(lokální x globální)*
- doba trvání *(přechodné x krátko-, dlouhodobé)*
- velikost rizika

Jaký vliv na ZEMI má konkrétně MOJE působení?

<http://www.hraozemi.cz>

Příklad otázky...

Jaká část potravin, které konzumujete, je průmyslově zpracována a balena?

- Větší část potravin, které konzumuji, je průmyslově zprac. a balena
- Tři čtvrtiny
- Polovina
- Jedna čtvrtina
- Velmi málo-větší část potravin není průmyslově zprac. a není balena

VÝSLEDEK - průměrná ekologická stopa v ČR je 4,9 globálních hektarů na osobu.
(USA – 9,5 Západní Evropa – 5,3, Nepál – 0,6...)

Celosvětově je k dispozici 1,8 globálních hektarů na osobu. Pokud by žil každý jako prům. Čech, potřebovali bychom **2,6** planety!

Lokální příčiny jiných lokálních akcí nemusí být vždy patrné na první pohled...

- 1600 př.n.l. – exploze sopky na ostrově Santorini (100 x silnější než Krakatau 1883) – vymizení Minojské civilizace

- 1150 – 1136 př.n.l. – výbuch sopky Hekla III. (Island) – kroniky v Číně uvádějí „popel a prach přel z oblohy,... 10 dní přel z oblohy popel.... Mráz zničil 5 úrod....“ Ve Skotsku a severní Anglii zmizelo 90 % populace

- 209 př.n.l. – další exploze na Islandu => 207 př.n.l. . V Číně katastrofální neúroda obilí následovaná hladomorem, „...po 3 měsíce nebylo vidět hvězdy a měsíc ...“

- 1783 – výbuch sopek Hekla a Skaptar Jokul (Island). Výbuch sopky Asama (Japonsko – cca 100 x silnější). V Evropě a USA – 6 let mlh, deště, mimořádně chladného počasí a katastrofálních neúrod
(??? 1789 – sociální nepokoje, Bastilla,... ???)
- 1815 – výbuch sopky Tambora (ostrov Sumbawa, Indonesia) => 10 000 mrtvých lidí přímo při výbuchu, cca 80 000 následkem. 1816 – v Evropě „rok bez léta“ = sníh v létě, neúroda Hladomor, poslední doložený kanibalismus v Evropě
- 1991 – vulkán Pinatubo (Filipíny) – částice dlouhodobě setrvaly v atmosféře = následující 3 roky překrylo efekt globálního oteplování

Otázky k zamyšlení/diskuzi:

- ✓ ***Lze hovořit o trvale udržitelném rozvoji při současném spotřebování neobnovitelných zdrojů ?***
- ✓ ***Jak zajistit snižování spotřeby v ekonomice založené na růstu (HDP jako ukazatel prosperity) ?***
- ✓ ***Jak se vyhnout sociálním nepokojům při útlumu ?*** „Nakupujte!, tím dáte vydělat svému sousedovi...“ (kancléř Gerhard Schroeder ve svém projevu)
- ✓ ***Jak vyřešit sociální nespravedlnost (snížit napětí) mezi severem a jihem (předejít konfliktu) ?***

Děkuji za
pozornost.....